

ՀՏԴ 81`33:004

Օտար լեզու

Հասմիկ ՂԱԶՈՅԱՆ

ՀԱՊՀ, Օտար լեզուների ամբիոն

E-mail: hasmikghajoyan@mail.ru

ՓՈԽԱԲԵՐԱԿԱՆԱՑՈՒՄԸ ՀԱՇՎՈՂԱԿԱՆ ՏԵԽՆԻԿԱՅԻ ԵԶՐՈՒՅԹՆԵՐԻ ՍՏԵՂԾՄԱՆ ՀԻՄՔ

Սույն հոդվածում, քննության է ենթարկվում փոխաբերականացումը՝ որպես հաշվողական տեխնիկայի եզրույթների ստեղծման հիմք: Ժամանակակից կյանքը արագ զարգանում է՝ իր հետ բերելով նոր գաղափարներ, գյուտեր և սարքեր, որոնք ազդում են ոչ միայն մեր ապրելակերպի, այլև լեզվական մտածողության վրա: Բացառություն չէ հաշվողական տեխնիկայի ոլորտը: Այս ոլորտին վերաբերող եզրույթները սերտ կապված են փոխաբերության հետ: Նրանց դերը չափազանց կարևոր է տեխնիկական հաղորդակցության համար, որն էլ ուղեկցվում է որոշակի տեխնիկական գործընթացներով: Քանի որ լեզուն ազդում է մարդու գործունեության տարբեր ոլորտների վրա (այդ թվում հաշվողական տեխնիկայի ոլորտը), հետևաբար կարող ենք առանձնացնել անտրոպոլոգիական (մարդաբանական) և ոչ անտրոպոլոգիական փոխաբերություններ (ոչ մարդաբանական): Անտրոպոլոգիական փոխաբերությունները արտացոլում են մարդու սոցիալական գործունեության առանձնահատկությունները, մինչդեռ ոչ անտրոպոլոգիականը՝ մարդուն շրջապատող իրականությունը: Կարելի է ասել, որ փոխաբերությունը կարևորագույն դեր է կատարում հաշվողական տեխնիկայի եզրույթաբանության ձևավորման գործընթացում:

Քանի որ քառեր՝ եզրույթներ, հաշվողական տեխնիկա, փոխաբերականացում, եզրույթաբանություն, առարկա, հասկացություն, փոխաբերություն, գիտական լեզու, հաղորդակցություն, բառիմաստ, լեզվական միավոր:

А. Каджоян

МЕТАФОРИЗАЦИЯ КАК СПОСОБ ФОРМИРОВАНИЯ ТЕРМИНОВ ВЫЧИСЛИТЕЛЬНОЙ ТЕХНИКИ

В данной статье анализируется метафоризация как способ формирования терминов вычислительной техники. Современная жизнь стремительно развивается, принося новые идеи, изобретения и устройства, которые влияют не только на наш образ жизни, но и на язык. Говоря о терминах вычислительной техники, можно сказать, что они в основном связаны с метафорой. Их роль очень

важна для технической коммуникации и руководствуется знанием определенных технических процессов. Учитывая тот факт, что язык влияет на различные области человеческой деятельности (включая вычислительные техники), метафоры можно классифицировать как антропологические и не антропологические. Антропологические метафоры отражают качества социальной деятельности человека, не антропологические метафоры – реальность, окружающую человека. Можно сказать, метафоризация считается ключевым фактором при формулировании терминологии вычислительной техники.

Ключевые слова: Термины, вычислительная техника, метафоризация, терминология, объект, концепт, метафора, научный язык, коммуникация, значение слова, языковая единица.

H. Ghajoyan

METAPHORIZATION AS A MEANS OF TERM FORMATION OF COMPUTER SCIENCE

The following article analyzes metaphorization as a means of term formation of computer science. Modern life is rapidly developing, bringing new ideas, inventions and devices that affect not only our life, but also the language. Terms of computer science are mainly connected with the metaphor. The role of the metaphor is very important for technical communication and is guided by the knowledge of certain technical processes. Taking into consideration the fact that language affects various areas of human activity (including computer science), metaphors can be classified into anthropological and non-anthropological. Anthropological metaphors reflect the physical, moral and intellectual qualities of human social activity, whereas non-anthropological metaphors reflect the reality surrounding man. It must be noted that metaphorization is considered to have a key factor in the formation of computer science terminology.

Keywords: Terms, computer science, metaphorization, terminology, object, concept, metaphor, scientific language, communication, meaning, linguistic unit.

Ժամանակակից կյանքը արագ զարգանում է՝ իր հետ բերելով նոր գաղափարներ, գյուտեր, սարքեր, որոնք ազդում են ոչ միայն մեր կենսակերպի այլ նաև լեզվի վրա: Հաշվողական տեխնիկայի եզրույթների դերը տեխնիկական հաղորդակցման համար շատ կարևոր է և ուղղորդվում է որոշակի տեխնիկական գործընթացների ու դրանց բաղադրիչների վերաբերյալ գիտելիքի առկայությամբ: Գիտական լեզուն կրում է իր մեջ փոխաբերականության տարրեր, որոնք կարևոր դեր են խաղում գիտության բնագավառների զարգացման համար: Փոխաբերությունների շուրջ բազմաթիվ տեսություններ ևս ապացուցում են լեզվի և մտքի միջև եղած կապը ու արտացոլում նոր մոտեցումներ: Դրանք հաստատում են, որ փոխաբերությունները գործիք են մարդու մտքի ձևավորման համար: Գիտական տեքստերում և տեխնիկական եզրույթներում փոխաբերությունները շատ կարևոր դեր ունեն, քանի որ լիովին արտահայտում են լեզվի դերն ու գործառույթը գիտական և

տեխնիկական հաղորդակցության մեջ: Որպեսզի տարբերակվի գործառույթի նշանակությունն ու ֆունկցիան, անհրաժեշտ է առանձնացնել բառիմաստի դերը: Բառային իմաստը տվյալ լեզվով խոսող հանրության գիտակցության մեջ ամրացված օբյեկտիվ իրականության, առարկայի, երևույթի նկատմամբ ունեցած բառի վերաբերությունն է, նրա համապատասխանությունը: Բառային իմաստի առանձնահատկությունն այն է, որ բառն իբրև լեզվական միավոր իր բառային իմաստով հարաբերակցվում է արտալեզվային նյութի՝ օբյեկտիվ իրականության առարկաների և երևույթների հետ¹: Սակայն, փոխաբերական իմաստը բառի այն իմաստն է, երբ խոսքում վերջինս ձեռք է բերում այնպիսի առարկա, երևույթ, հատկանիշ նշանակելու համար, որ նրա սովորական կամ բնական հասկացական բովանդակությունը չէ²: Այսպիսով՝ փոխաբերության միջոցով եզրույթը հաստատում է օբյեկտիվ իրականության ճանաչողական փուլի անհրաժեշտությունը բառիմաստի ձևավորման գործընթացում՝ համեմատելով հին և նոր իմաստները: Հետևաբար մեզ անհրաժեշտ են կոնկրետ լեզվաբանական կառույցներ, որոնք կարտացոլեն որոշակի հայեցակարգեր: Հաճախ լեզվաբանական կառույցները նկարագրվում են լեզվում արդեն առկա տարրերով:

Փոխաբերությունը, որպես լեզվական միավոր, համարվում է իրականության արտացոլման և ճանաչողության ձև, որը հիմնված է պատկերավոր մտածողության վրա: Վերջինիս հիմնական կիրառման ոլորտը գեղարվեստական գրականությունն է: Գեղարվեստական գրականության մեջ փոխաբերությունը ունի միջնորդավորված արտացոլում և համարվում է նշված հասկացության ոչ թե ուղղակի անվանում, այլ այդ հասկացության պատկերավոր ածականը կամ անվանումը: Այն հասկանալու համար անհրաժեշտ է որոշակի ենթատեքստ, որտեղ վերջինս պետք է հանդես գա իր ուղղակի անվանումով: Այսպիսով՝ գեղարվեստական փոխաբերությունը տվյալ հասկացության երկրորդական անվանումն է:³

Գիտական լեզվում փոխաբերությունը հանդես է գալիս որպես տվյալ հասկացության առաջնային անվանում, քանի որ վերջինս այլ անվանում չունի: Հետևաբար գիտական լեզվում առկա փոխաբերության մեջ գոյություն չունի ուղղակի և պատկերավոր անվանումների համադրումը: Քանի որ գիտական եզրույթները հասկացությունների սկզբնական անվանումներն են, ուստի անհրաժեշտ է այստեղ հաշվի առնել տվյալ հասկացությունների ձևավորման և եզրույթների կազմավորման միջև կապը:

¹ Մուրիսյան Ա. Մ., Ժամանակակից հայոց լեզու, Երևան, 2004թ., էջ 104

² Նույնը, էջ 109

³ Арутюнова Н. Д., Языковая метафора // Лингвистика и поэтика. М.: Наука, 1979, с. 147- 173.

Գեղարվեստական փոխաբերությունը տարբերվում է գիտական լեզվում կիրառվող փոխաբերությունից: Գիտության լեզուն ներկայանում է որպես բնական լեզվի տարատեսակ, որի խնդիրն է ապահովել մասնագետների գիտական հաղորդակցությունը, որոնք հանդիսանում են միաժամանակ բնական լեզվի կրողներ և տիրապետում են համագործածական բառապաշարին: Անխուսափելիորեն գոյություն ունի կապ եզրույթի և համագործածական բառապաշարում առկա բառի միջև: Այդ կապը, անշուշտ, իմաստաբանական բնույթ է կրում, քանի որ եզրույթ-փոխաբերությունները ստեղծվել ու ստեղծվում են համագործածական բառապաշարում առկա բառիմաստի հիման վրա: Հաշվի առնելով այս փաստը՝ կարող ենք ասել, որ փոխաբերականացումը գիտական լեզվում անվանման ընտրության իմաստաբանական գործընթաց է, որը հիմնված է երկու հասկացությունների առարկայական կամ գործառնության նմանության վրա: Փոխաբերականացման գործընթացն սկսվում է եզրույթը համագործածական բառապաշարում առկա բառից տարանջատելուց, որին հաջորդում է համագործածական բառապաշարում համապատասխան բառ փնտրող մասնագետի մտավոր գործունեությունը: Եզրույթաբանական դաշտում բառը կորցնում է իր համագործածական բառապաշարային նշանակությունը և ձեռք բերում համապատասխան գիտական հասկացություն, որը պահանջում է ոչ թե մեկնաբանություն, այլ սահմանում: Եզրույթները կարող են ունենալ փոխաբերական իմաստ՝ առարկաների, երևույթների, հատկանիշների, իրողությունների միջև առկա որևէ ներքին կամ արտաքին նմանության հիման վրա: Դրանք կարող են լինել մարմնի մաս ցույց տվող բառեր, կենդանիների, կենցաղային և շրջապատող երևույթների անվանումներ: Փոխաբերականացման արդյունքում ձևավորված եզրույթները դառնում են տվյալ բնագավառի լիիրավ անդամ և լայն կիրառություն գտնում այդ ոլորտում: Նույնիսկ ճշգրիտ գիտությունների դեպքում չենք կարող խուսափել փոխաբերություններից: Այսպիսով՝ փոխաբերությունը համագործածական երևույթ է: Փոխաբերությունները, որոնք առնչվում են հաշվողական տեխնիկային, ունեն հատուկ եզրույթաբանություն: Այս ոլորտին առնչվող տեքստերը լի են փոխաբերություններով, քանի որ մարդկային գործունեության ընթացքում ստեղծված պարզ բառերը ներթափանցել են էլեկտրոնիկայի աշխարհ: Այս ոլորտում եզրույթների մեծ մասը ձևավորվում են բառիմաստի նեղացման կամ էլ ընդլայնման միջոցով: Օրինակ՝ **հոսանք (current)** եզրույթը առաջացել է բառիմաստի ընդլայնման և համեմատության հետևանքով՝ հիմք ընդունելով շարժում արտահայտող հայեցակարգը:

Հաշվի առնելով այն հանգամանքը, որ լեզուն ազդում է մարդկային գործունեության տարբեր ոլորտների վրա (այդ թվում հաշվողական տեխնիկայի)՝ փոխաբերությունները կարող են լինել **անտրոպոլոգիական**

(մարդաբանական) և **ոչ անտրոպոլոգիական** (ոչ մարդաբանական) փոխաբերություններ:

Անտրոպոլոգիական փոխաբերություններն արտացոլում են մարդու սոցիալական գործողությունների ֆիզիկական, բարոյական և մտավոր հատկությունները: Այդպիսիք են, օրինակ, այն բառերը, որոնք բնորոշում են մասնագիտություն հայեցակարգը: Վերջիններս իրենց փոխաբերական իմաստով օգտագործվում են որպես տեխնիկական եզրույթներ:

Այսպես, օրինակ՝ *acrobat* բառը համագործածական բառապաշարում ունի *մարմնամարզիկ* իմաստը, իսկ որպես տեխնիկական եզրույթ՝ այն նշանակում է *ծրագրակազմ*, որը թույլ է տալիս ձևաչափված տեքստը և պատկերները ցուցադրել տարբեր սարքավորումների վրա: *Administrator* բառը համագործածական բառապաշարում նշանակում է *կառավարիչ*, մինչդեռ փոխաբերական իմաստով այն ունի *հսկիչ* իմաստը: Նույնը կարելի է ասել *գործակալ (agent)* բառի վերաբերյալ, որը, որպես տեխնիկական եզրույթ, ունի *ծրագիր կամ ծրագրակազմ* իմաստը, որն ուղարկում է կատարման և վիճակագրական տեղեկությոնացանցի կառավարման կենտրոնական կարգավորիչ սարքին:

Անտրոպոլոգիական փոխաբերությունների շարքին են դասվում նաև մարմնի մասերի անվանումները, ընտանեկան հարաբերակցություն ցույց տվող բառերը, որոնք ևս իրենց փոխաբերական իմաստներով լայնորեն կիրառվում են հաշվողական տեխնիկայի ոլորտում: Այսպիսով՝ *ողնաշար (backbone)* բառը փոխաբերական իմաստով կիրառվում է հաշվողական տեխնիկայի ոլորտում և ունի *հիմնուղի* իմաստը:

Տեխնիկական եզրույթների կազմավորման մեջ փոխաբերությունները հասանելի տեղեկատվությունը հաղորդում են ձանաչողական մեխանիզմների միջոցով, այլ կերպ ասած՝ փոխաբերությունները նոր հասկացությունները կապում են լեզվում արդեն իսկ գոյություն ունեցող հասկացությունների հետ: Այս եղանակով փոխաբերությունները ապահովում են ընդհանուր բառապաշարի և տեխնիկական եզրույթների կապը: Վերջիններս դառնում են տվյալ լեզվի լիիրավ անդամ և լայն կիրառություն գտնում այդ լեզվում: Նմանատիպ օրինակներ են մարմնի մասեր ցույց տվող բառերը, ինչպիսիք են *բազուկ (arm)*, *մարմին (body)*, *մատ (finger)*, *գլուխ (head)* գոյականները: Նշված հասկացություններից յուրաքանչյուրն ունի նոր փոխաբերական իմաստ, որը համարվում է տեխնիկական եզրույթների առաջնային նշանակությունը և կապված չէ վերջիններիս ուղիղ իմաստի հետ: Այսպիսով՝ մարմնի մասեր ցույց տվող գոյականները, ստանալով փոխաբերական իմաստ, տեխնիկական եզրույթաբանության ոլորտում ձեռք են բերում իմաստաբանական առանձնահատկություններ:

Այսպես՝ *մարմին (body)* գոյականը սույն օրինակում հանդես է գալիս *body networks* կապակցությամբ և ունի փոխաբերական իմաստ:

The personal privacy of individuals requires special attention when **body networks** are involved, particularly in healthcare applications (<https://www.lifewire.com/introduction-to-body-area-networks-817364>).

Բազուկ (arm) գոյականը բնութագրվում է որպես մեխանիկական սարք, այսինքն՝ **լծակ**, որի միջոցով կարդացող կամ գրանցող գլխիկը տեղադրվում է պնակի ճիշտ շավիղի վրա :

A read /write head is a device found on the **arm** of a hard drive (<https://www.computerhope.com/jargon/h/head.htm>).

Փոխաբերական իմաստով **մատ (finger)** գոյականը սույն օրինակում ցույց է տալիս փոքր ծրագիր, որը տեղեկություն է կորզում գործածողի մասին՝ հիմնվելով նրա էլեկտրոնային փոստի հասցեի վրա:

If no arguments are specified, **finger** will print an entry for each user currently logged into the system (<https://www.computerhope.com/unix/ufinger.htm>).

Գլուխ (head) գոյականը՝ որպես տեխնիկական եզրույթ, հանդես է գալիս **ընթերցող գլխիկ (read head)** կապակցության մեջ: Վերջինս կարողանում է ընթերցել տվյալները մագնիսական պահոցային միջավայրից:

Once the information has been written to the hard drive, it is read by the **read head** that detects the polarization of each section of the drive to understand the data (<https://www.computerhope.com/jargon/h/head.htm>).

Կարող ենք շեշտել, որ փոխաբերականացման դերը մեծ է տեխնիկական եզրույթների ձևավորման մեջ: Ազգակցականություն ցույց տվող բառերը, ինչպիսիք են **ընտանիք (family)**, **երեխա (child)**, **որք (orphan)** գոյականները, նույնպես ունեն փոխաբերական իմաստ և կարող են հանդես գալ որոշակի կապակցություններում:

Այսպես **ընտանիք (family)** գոյականը փոխաբերականորեն ձեռք է բերում **հավաքածու** իմաստը:

A computer **family** is a category of computers with the same designs and microprocessors that are compatible with each other (<https://www.computerhope.com/jargon/c/compfami.htm>).

Երեխա (child) գոյականը փոխաբերականորեն հանդես է գալիս **child window (դուստր պատուհան)** կապակցության մեջ:

In commercial Silver light applications opening **child window** for detail or other user inputs is the most user-friendly approach so avoiding **child window** can be bit costly (<https://www.codeproject.com/Articles/383892/Open-Child-Window-in-MVVM-environment>).

Որք (orphan) բառը փոխաբերականորեն ունի **կախվող տող** իմաստը և հանդես է գալիս **orphan file, orphan process** կապակցություններում:

An **orphan process** is a computer process whose parent process has finished or terminated, though it remains running itself (<http://www.gmarik.info/blog/2012/orphan-vs-zombie-vs-daemon-processes/>).

Orphan files are files that no longer have a parent; the parent being the folder they were in. If a folder is deleted, the files within it are deleted as well but are

not orphans (<https://ru.scribd.com/document/226082231/Wp-nt-Orphan-Files-en-Us>).

Այսպիսով՝ հետևյալ բառերը, հանդես գալով որպես տեխնիկական եզրույթներ, վկայում են բառիմաստի ընդլայնման և փոփոխման մասին:

Ոչ անտրոպոլոգիական փոխաբերությունները արտացոլում են մարդուն շրջապատող իրականությունը: Տեխնիկական եզրույթների ձևավորման մեջ փոխաբերականությունը ցույց է տալիս երկու տարբեր առարկաների արտաքին նմանության հարաբերակցությունը: Սրանք կարող են լինել կենդանիների, կենցաղային իրերի, հագուստի, բույսերի, ծառերի կամ էլ վերացական հասկացությունների անվանումներ: Այսպես, օրինակ, փոխաբերական անցումը տեղի է ունենում կենդանիների անվանումներից առարկաներին:

Whether *the mouse* uses a laser or ball, or is wired or wireless, a movement detected from *the mouse* sends instructions to the computer to move the cursor on the screen in order to interact with files, windows, and other software elements (<https://www.lifewire.com/what-is-a-mouse-2618156>).

Մուկ (mouse) բառը, որպես տեխնիկական եզրույթ, սույն օրինակում հանդես է գալիս *համակարգչային մկնիկ* իմաստով: Այս եզրույթի իմաստաբանական ձևավորմանը նպաստել է արտաքին նմանության գուգորդումը, որի շնորհիվ վերջինս լայն կիրառություն ունի որպես համակարգչի մաս:

In addition to inventing new technologies, *Apple* also has often been the first to bring sophisticated technologies to the personal computer (https://www.webopedia.com/TERM/A/Apple_Computer.html).

Նույնը կարելի է ասել *խնձոր (apple)* բառի մասին, որը հակասում է իր ուղիղ իմաստին և ներկայումս տեխնիկայի ոլորտում հանդես է գալիս, որպես *սայրանքանիշի բնութագրիչ*: A *cookie* is a small text file stored by a web site on your computer to keep track of information about your browsing on that site (https://www.livinginternet.com/w/wa_cookie_what.htm).

Թխվածքաբլիթ (cookie) բառը՝ որպես տեխնիկական եզրույթ, նշանակում է *նշոցիկ*, որը պահպանվում է համակարգչի կարծրապնակի վրա: Ոչ անտրոպոլոգիական փոխաբերությունները արտահայտում են ոչ միայն բառիմաստի առաձնահատկությունը բնութագրող գծերի, այլև ձևի և բովանդակության կապը: Ինչպես, օրինակ, *թռչուն (bird)* բառը ստանում է *արքանյակ* իմաստային երանգավորումը, *ավտոբուս (bus)* բառը՝ *կապուղի, գծուղի* իմաստները, *նավահանգիստ (port)* բառը՝ *բնիկ* իմաստը, որը հնարավորություն է տալիս տվյալներ փոխանակել համակարգչի ներքին հաղորդակցության կապուղու և այլ սարքի միջև: Այսպիսով, ուսումնասիրելով հետևյալ բառերի իմաստափոխությունը, կարող ենք նշել, որ դժվար է հաստատել փոխաբերական իմաստի գուգորդման կապը պարզ գոյականների ուղիղ իմաստի հետ, քանի որ այն պայմանավորված է արտալեզվական միավորների ազդեցությամբ:

Տեխնիկական եզրույթների փոխաբերության իմաստաբանական կապը պայմանավորված է առնմանության գործոնով, որը հնարավորություն է տալիս ձեռք բերել արտալեզվական միջավայրի նոր ընկալում և բնութագրում: Հաշվողական տեխնիկայի եզրույթների մեծ մասը ունի փոխաբերական ծագում՝ ելնելով «պատկերի նմանությունից»:¹ Այսպիսի փոխաբերություն է **հիշողություն (memory)** բառը, որը վերաբերում է պահուցային տարածքի, որն ի վիճակի է պահպանելու տվյալները կամ հրահանգները:

Փոխաբերության մասնակցությունը լեզվի բառապաշարի զարգացմանը հաստատում է, որ մարդկանց գիտակցության մեջ գոյանում են նոր հասկացություններ, նոր բառիմաստներ: Իհարկե, դա տեղի է ունենում տարերայնորեն, մարդու պրակտիկ կենսագործունեության գործընթացում: Իր ակտիվ գործունեության ընթացքում անընդհատ շփվելով օբյեկտիվ իրականության առարկաների ու երևույթների հետ՝ մարդը ճանաչում է նորանոր իրեր, երևույթներ, գործընթացներ: Այդ նորույթները, իհարկե, չեն կարող գոյություն ունենալ մարդու գիտակցության մեջ ինքնին, դա տարածական առումով հնարավոր էլ չէ: Ուստի այդ առարկաները, երևույթները ճանաչելով՝ մարդն իր գիտակցության մեջ ձևավորում է դրանց հասկացությունները: Փոխաբերությունները, որոնք օգտագործվում են հաշվողական տեխնիկայի ոլորտում, շատ հաճախ կիրառվում են, որպեսզի պարզաբանեն որոշակի բարդություններ: Չափազանց բարդ է պատկերացնել այս ոլորտը՝ առանց փոխաբերական իմաստով գործածվող եզրույթների: Այդ բարդությունները այս կամ այն կերպ «տանելի» դարձնելու նպատակով մարդիկ հակված են կիրառելու բառեր, որոնք, ստանալով փոխաբերական իմաստ, հետագայում դառնում են եզրույթներ:

Քանի որ տեխնիկական եզրույթների ձևավորման հիմնական սկզբունքի ամբողջականությունը ձևի և բովանդակության միասնության մեջ է, այդ պատճառով հաշվողական տեխնիկայի եզրույթների ամբողջականության սկզբունքն արտահայտվում է եզրույթաբանության իմաստային դաշտի միավորների միասնության և փոխհարաբերության մեջ, որի թվում են բազմիմաստ բառի կառուցվածքը, հոմանշային շարքը, հականշային գույգը և բառիմաստային խմբերի գոյության այլ օրինաչափությունները գործառույթային և իմաստաբանական դաշտում: Բազմիմաստության ձևավորման զուգորդման հատկանիշը իմաստի փոխանցման տարբեր տեսակներն են՝ ելնելով նմանության գործառույթի և հարակցության սկզբունքից:

Նմանության զուգորդման հիմքի վրա առանձնացվում են այն տեխնիկական եզրույթները, որոնց ուղիղ և փոխաբերական իմաստները

¹ **Lakoff G.**, *The Contemporary Theory of Metaphor // Metaphor and thought.* - 2nd ed. - Cambridge: Cambridge University Press, 1993, p.202-252

անմիջական վերաբերություն են արտահայտում: Այսպիսով՝ **ֆայլ (file)** եզրույթը բնութագրում է համակարգչային տվյալների հատվածը, որը կարող է պարունակել տվյալներ, գրանշաններ կամ գրաֆիկական պատկերներ, որոնք ունեն մեկ անվանում, իսկ ուղիղ իմաստով այն նշանակում է **թղթապանակ՝** թղթերը ամրացնելու կամ կարելու հարմարանքով: **Թղթապանակ (briefcase, folder)** եզրույթը փոխաբերական իմաստով արտացոլում է նույն իմաստաբանական երանգը, որը հիմնված է նմանության գուգորդման վրա, այն է՝ փաստաթղթերի համալիր, որն օգտագործվում է տեղեկատվության պահպանման, ինչպես նաև մեկ այլ համակարգչից մյուսին կարևորագույն տվյալներ փոխանցելու համար: Ըստ գործառնության հիմքի՝ կարելի է առանձնացնել **տախտակ (board)** և **կոճակ (button)** եզրույթները: Վերջիններս, ըստ գործառնության, ունեն համանուն փոխաբերական իմաստ: Այսպիսով՝ եզրույթների փոխաբերական իմաստի ձևավորումը կապ ունի արտալեզվական միջավայրում վերջիններիս գործառնության և դերի հետ:

Հիմք ընդունելով կատարած վերլուծությունը՝ կարող ենք եզրակացնել, որ բառի ուղիղ իմաստը անմիջականորեն կապված է մեզ շրջապատող իրականության, առարկանների և երևույթների արտացոլման հետ: Մինչդեռ տվյալ բառը, կիրառվելով հաշվողական տեխնիկայի ոլորտում, վերածվում է եզրույթի՝ ձեռք բերելով մեկ այլ իմաստ, որը հիմնված է առարկաների, երևույթների արտաքին և ներքին նմանության վրա: Գիտական լեզվում եզրույթները ստեղծվում են բառի ուղիղ իմաստի փոփոխությամբ: Առարկաների արտաքին և ներքին նմանությունների փոխակերպումը տեխնիկական եզրույթներում, ի վերջո, հանգեցնում է բառիմաստի համախմբմանը իմաստաբանական պայմանականացման և զարգացման շնորհիվ: Եզրույթների փոխաբերական իմաստը ամրապնդվում է բառիմաստի զարգացման փուլերի ընթացքում, որոնց հետևում ընկած է արմատական փոխաբերությունը, որն էլ ապահովում է զանազան հասկացությունների ընկալումը: Այսպիսով՝ փոխաբերության ներգրավումը գիտական լեզվում հնարավոր չէ բացառել, քանի որ վերջինս հիմնված է դրա վրա: Հետևաբար փոխաբերականացումը առանցքային դեր է կատարում հաշվողական տեխնիկայի եզրույթների ձևավորման գործում:

Հոդվածը տպագրության է նրաշխարհում խմբագրական կոլեգիայի անդամ, մ.գ.թ. Է.Ա. Հայրապետյանը: